

2. Воробйова О. І. Підвищення інвестиційної активності банківських інститутів України [Текст] / О. І. Воробйова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 3. – С. 71-75.

3. Власенко Н.М. Кредитно-інвестиційна діяльність банків: сутність та значення для економіки України Регіональна дирекція Харківського регіону ПАТ КБ «СТАНДАРТ», Україна – Харків, – 2013.

4. Колодизев О.М. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України: сучасний стан і перспективи розвитку /О.М. Колодизев, Н.М. Власенко. – Бізнес-Інформ, – № 11. – Харків, – 2013. С.342-346.

5. Ляхова О. О. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив на фінансування інвестиційних проектів в Україні [Текст] / О. О. Ляхова, Т. П. Шокало // Економічний часопис-XXI. Гроші, фінанси і кредит. – 2011. – № 5-6. – С. 58-61.

6. Національний банк України Платіжний баланс і зовнішній борг України I квартал 2014 р. <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=120403>.

7. Сисоєва Л.Ю. Банки України в інтеграційних процесах та інвестиційному ринку. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / Л.Ю.Сисоєва. – 2011.

8. Шемякіна Н.В., Гориненко Г.С.. Удосконалення механізму фінансово-кредитного забезпечення технічного розвитку промисловості / Н.В.Шемякіна, Г.С.Гориненко. – Бізнес-Інформ,– № 2 – Донецьк – 2014. – С.166-170. www.business-inform.net

УДК: 336.226.1

Волкова О.В.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. У системі оподаткування будь-якої країни доходи населення займають ключове місце, оскільки це основний об'єкт оподаткування. Нині прибутковий податок є відносно та абсолютно найбільшим фіскальним збором у розвинених країнах світу, незмінною домінантою у складі доходів бюджетів різних рівнів. Аналіз міжнародної практики свідчить, що механізми прибуткового оподаткування у багатьох країнах ефективно протидіють «старінню» нації, зниженню суспільного добробуту у період циклічних коливань в економіці.

Наразі, в Україні триває процес масштабної трансформації податкової системи. Зокрема, уряд пропонує кардинально реформувати систему оподаткування доходів фізичних осіб. Враховуючи ризики від необдуманих кроків, які підвищуються за умов нинішнього кризового становища у всіх сферах соціально-економічних та політичних відносин у суспільстві, вивчення зарубіжного досвіду оподаткування доходів громадян є крайнє необхідним та актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Раніше питанням аналізу зарубіжного досвіду оподаткування доходів громадян вже займалися такі науковці, як І. Крисоватий, О. Браславець, Ю. Пасічник, В. Андрущенко, О. Василик, О. Данілов, Л. Демиденко, Н. Костіна, Н. Ткаченко та інші.

Мета дослідження. Основною метою даного дослідження є аналіз зарубіжного досвіду оподаткування прибутковим податком та вивчення можливості його використання у процесі реформування діючого в Україні податку на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Виклад основного матеріалу. У звіті Європейської комісії «Податкові тенденції в ЄС» зазначено, що один з основних реформаційних заходів у більшості країн ЄС полягав у прямій підтримці купівельної спроможності громадян шляхом зменшення податкового навантаження з прибуткового податку. При цьому зменшення навантаження відбувалося в основному за рахунок збільшення вирахувань (звільнень) з бази оподаткування, а не шляхом зменшення податкових ставок. Такий підхід реалізовано з міркувань рівності та справедливості оподаткування, для підтримки купівельної спроможності громадян з низьким рівнем доходу з метою стимулювання їхнього споживання [7].

Підтримка внутрішнього попиту стала для багатьох країн ефективним засобом подолання кризових явищ. Показовий у цьому плані приклад Польщі, однієї з небагатьох країн ЄС, ВВП якої у кризовий 2009 рік зріс. Експерти вбачають причини такого феномену в незначній залежності Польщі від іноземних ринків (експорт становить менше 40% ВВП) при досить великому споживанні на внутрішньому ринку. Значний внутрішній попит й особливо індивідуальне споживання, посилене скороченням податків та індексацією пенсій і соціальних виплат, змогли компенсувати падіння зовнішнього попиту. В результаті частину продукції, яка не знайшла купівельного попиту за кордоном, було продано на внутрішньому ринку країни [1].

За розрахунками Державної фіскальної служби України, наразі, середній рівень податкового навантаження у країнах ЄС на зарплатні доходи становить 36,1%, що 1,5 рази менше ніж в Україні (рис. 1) [5].

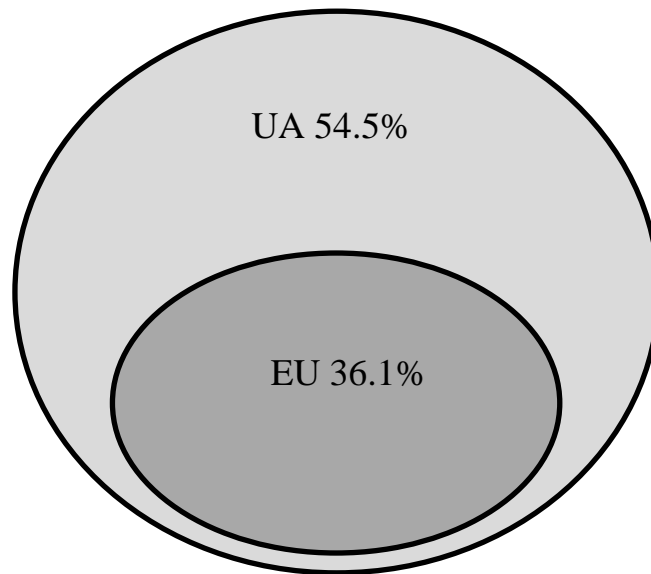

Рис. 1. Рівень податкового навантаження на зарплатні доходи в Україні та в ЄС у 2013 році

При цьому максимально режим податкового навантаження на зарплату серед країн ЄС застосовують у Бельгії та в Італії – 42,8%, що на 11,7% менше ніж в Україні (рис. 2) [5].

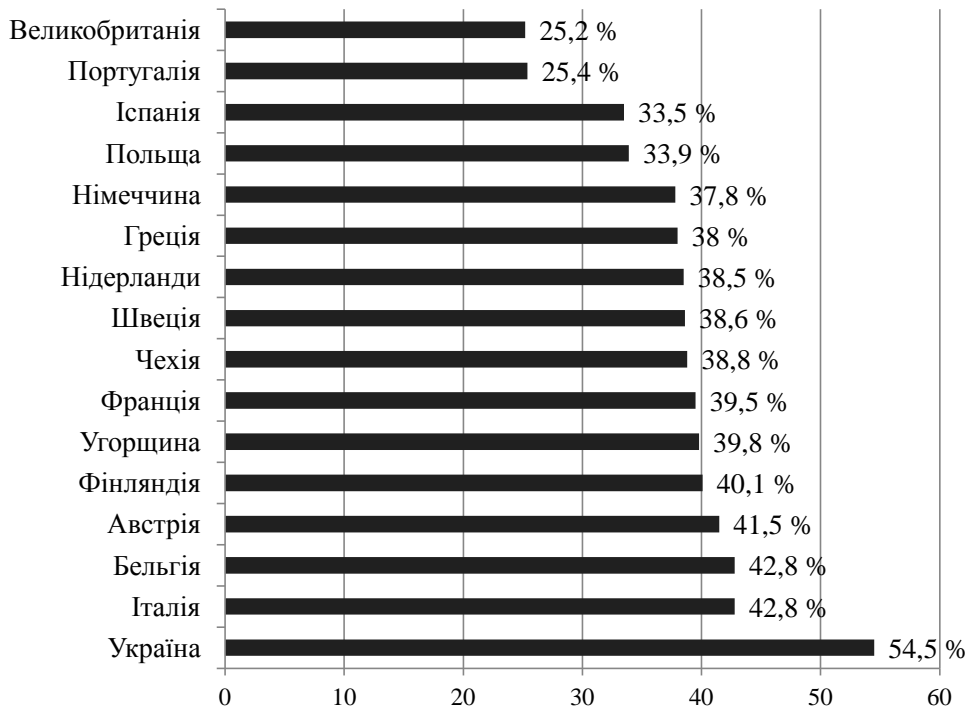

Рис. 2. Податкове навантаження на зарплату (ПДФО + внески на соціальне страхування) у 2013 році

Натомість, найбільш лояльне податкове законодавство в досліджуваному контексті серед країн ЄС демонструють Великобританія із показником 25,2%, Португалія – 25,4%, Іспанія – 33,5%, Польща – 33,9%, Німеччина – 37,8%. І це при тому, що податок на доходи фізичних осіб у західних економічно розвинутих країнах є головним фіскальним податком. Зазначимо, що однією з головних функцій системи державних фінансів країн ЄС є забезпечення високих соціальних стандартів життя населення.

Сьогодні у світі використовують дві системи побудови прибуткового податку з громадян – шедулярну та глобальну. У ряді країн (Великобританія, Італія, Швеція, Швейцарія) доходи фізичних і юридичних осіб оподатковуються загально прибутковим податком, а у США, Франції, Німеччині та деяких інших країнах – прибутковий податок стягується лише із доходів фізичних осіб.

Характерною особливістю оподаткування доходів громадян у США є те, що один і той же податок стягується до бюджетів різних рівнів. За рахунок податку на доходи населення поповнюється близько 45-48% доходів федерального бюджету. Оподатковується або окремо особа, або сім'я за змішано-прогресивною шкалою (табл. 1) [2, с. 160].

Таблиця 1

Шкала податку на доходи населення у США

Оподатковуваний дохід, дол.				Податкові ставки, %
Подружжя (спільні доходи)	Подружжя (окремі доходи)	Глава сім'ї	Одинаки	
0-29750	0-14875	0-23900	0-17850	15
29750-71900	14876-35950	23901-61650	17851-43150	28
719001-149250	35951-113300	61651-123790	43151-89560	33
Більше 149250	Більше 113300	Більше 123790	Більше 89560	28

Платники податку поділяються на чотири категорії, які оподатковуються за різними ставками залежно від доходу. Ставка оподаткування коливається від 15% до 33%. В останні роки з'явилася тенденція до зростання мінімуму доходів, що не обкладаються податком та до зменшення його максимальної ставки.

Не є новиною, що значна частина американців купує приватні житлові будинки на виплату, використовуючи спеціальний банківський кредит, що надається на строк до 30 років, але під високі річні відсотки. Однак, цікавим є той факт, що виплати цих відсотків вираховуються із річних оподатковуваних доходів. Крім того, дозволяється вираховувати частину виплат відсотків за споживчим кредитом. Вираховуються із річного доходу кошти, виплачені у формі податків штатним і місцевим органам влади, а також пожертвування всіляким неприбутковим організаціям, головним чином, – релігійного та добровільного спрямування. Замість того, щоб робити всі ці знижки за статтями, платник податків на свій вибір має право застосувати так звану стандартну знижку, розмір якої залежить лише від сімейного стану, але не від величини доходу або яких-небудь статей витрат. Так, подружжя, котре використовує єдину стандартну знижку, застосовує її в розмірі 5 тис. дол., для самотніх вона становить 3 тис. дол., для несімейних, котрі мають на своєму утриманні хоча б одну особу, – 4,4 тис., а для подружжя, котре заповнює окремо податкові декларації, – 2,5 тис. дол.

У Великобританії застосовується шедулярна система оподаткування доходів, яка передбачає розмежування доходу на частини (шедули) залежно від їх походження. Відповідна система передбачає шість шедул із застосуванням різних механізмів оподаткування кожної із них. Для всіх платників податків діє особова знижка і додаткова сімейна знижка. Ставка податку диференційована залежно від річного доходу: 20%, 25%, 40%. А з квітня 2010 року у зв'язку з фінансовою кризою та потребою збільшення суми податкових надходжень, було запроваджено ставку податку у розмірі 50% для доходів, які перевищують за рік 150 тис. ф. ст. [2, с. 161].

Німецька система оподаткування доходів громадян представлена податком на заробітну плату. Ставка податку в цій країні встановлена в розмірі від 19% до 53%. При стягуванні податку враховуються податкові класи і види діяльності, використовуються спеціальні таблиці та карти, застосовується неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Наприклад, для неодружених встановлено значно меншу суму неоподаткованого мінімуму, ніж для одружених. Це пов'язано з важкою демографічною ситуацією в країні й спрямовано на стимулювання народжуваності, зростання чисельності населення.

У Німеччині традиційно існує класова система оподаткування, де в основу класифікації платників на класи покладений їх соціально-громадянський статус [3]:

- 1) неодружені працюючі без дітей;
- 2) неодружені, розлучені, овдовілі;
- 3) одружені, при умові, що в сім'ї працює один із подружжя; а якщо працюють обоє, то один із них може за спільною згодою перейти до 5го класу;
- 4) працюють обоє з подружжя, але оподатковуються нарізно;
- 5) одружені працюючі, один із них оподатковується за умовами 3го класу;
- 6) працюючі, котрі одержують заробітну плату в декількох місцях.

Наявність податкових класів за соціальною ознакою створює додаткові можливості користування пільгами шляхом переходу з класу в клас. Наприклад, працююче подружжя може саме собі створити пільгу таким чином: один із них переходить з третього в п'ятий клас, в такому разі їх сукупний дохід ділиться на дві рівні частини, податок справляється з кожної половини доходу окремо за зниженою в силу прогресивної шкали податковою ставкою, а потім подвоюється. В результаті сума двох податкових зобов'язань, взятих окремо, буде меншою, ніж оподаткування сукупного доходу.

Податок на доходи фізичних осіб у Франції стягується з сукупного річного доходу громадян. Податок поширюється на сукупність доходів, одержаних фізичною особою протягом року з джерел як у самій Франції, так і за кордоном, а саме: заробітну плату,

пенсію, ренту, доходи від усіх видів комерційної й некомерційної діяльності, винагороди. Платником даного податку вважають так звану фіскальну одиницю – сім'ю в складі подружжя та осіб, які знаходяться на утриманні. Для самотніх фіскальною одиницею є відповідно сама людина.

Зазначимо, що даний податок домінує серед прямих податків у французькій податковій системі. Він забезпечує близько 1/5 доходів державного бюджету.

Характерним для польської системи оподаткування доходів фізичних осіб є звільнення від оподаткування доходів, отриманих від понад 100 видів діяльності.

Взагалі система прибуткового оподаткування в Польщі зазнала кардинальних змін у 2009 році, коли було введено два види податку від фізичних осіб. Якщо платник податку протягом року отримував дохід у розмірі до 85528 польських злотих (30545 дол. США), то він повинен був сплатити податок у розмірі 18% від доходу. Всі доходи платника податку, які перевищуватимуть вищезгадану суму доходу, сплачуватимуть податок у розмірі 32% [3].

Середньою ставкою податку з доходів у розмірі 19% обкладаються дивіденди та надходження від долі у прибутках юридичних осіб. Податком з доходу обкладаються фізичні особи, які постійно проживають в Польщі та особи, які перебувають в країні понад півроку. Також оподатковуються доходи осіб, що проживають за кордоном, якщо джерело цих доходів знаходиться у Польщі.

Таким чином податкові системи розвинутих держав світу сьогодні є сформованим динамічним механізмом, який дає змогу вирішити основні соціально-економічні завдання держави.

Сьогодні Уряд України пропонує кардинально переглянути систему оподаткування доходів громадян. На розгляд у Парламент висунуто законопроект реформування податкової системи, який серед іншого, передбачає і реформування ПДФО. Серед пропозицій КабМіну, шість можливих моделей нового ПДФО (табл. 2) [5].

Таблиця 2

Моделі реформування ПДФО відповідно до Концепції реформування податкової системи України

Модель	Показник	Шкала оподаткування			
		До 10 МЗП	10-17 МЗП	Від 17 МЗП	-
1 модель	Сума місячної ЗП	До 10 МЗП	10-17 МЗП	Від 17 МЗП	-
	Ставка ПДФО	15%	20%*	25%*	-
2 модель	Сума місячної ЗП	До 10 МЗП	10-40 МЗП	Від 40 МЗП	-
	Ставка ПДФО	15%	20%*	25%*	-
3 модель	Сума місячної ЗП	До 1 МЗП**	1-10 МЗП	10-40 МЗП	Від 40 МЗП
	Ставка ПДФО	10%	15%	20%*	25%*
4 модель	Сума місячної ЗП	До 5 МЗП	5-17 МЗП	Від 17 МЗП	-
	Ставка ПДФО	15%	20%*	25%*	-
5 модель	Сума місячної ЗП	До 3 МЗП	3-17 МЗП	Від 17 МЗП	-
	Ставка ПДФО	15%	20%*	25%*	-
6 модель	Сума місячної ЗП	До 1 МЗП	1-17 МЗП	Від 17 МЗП	-
	Ставка ПДФО	15%	20%*	25%*	-

* до частини перевищення

** із одночасною відміною податкової соціальної пільги

Кожна із моделей передбачає прогресивну шкалу оподаткування відповідно до розміру отриманого доходу. Позитивним є те, що більша ставка застосовується переважно до суми перевищення доходу кожного етапу шкали оподаткування.

Якщо взяти до уваги статистику зарплатних доходів громадян України у 2013 році, то маємо, що більше 70% працюючих українців мають доходи менше 3 мінімальних заробітних плат (МЗП) (рис. 3) [5].

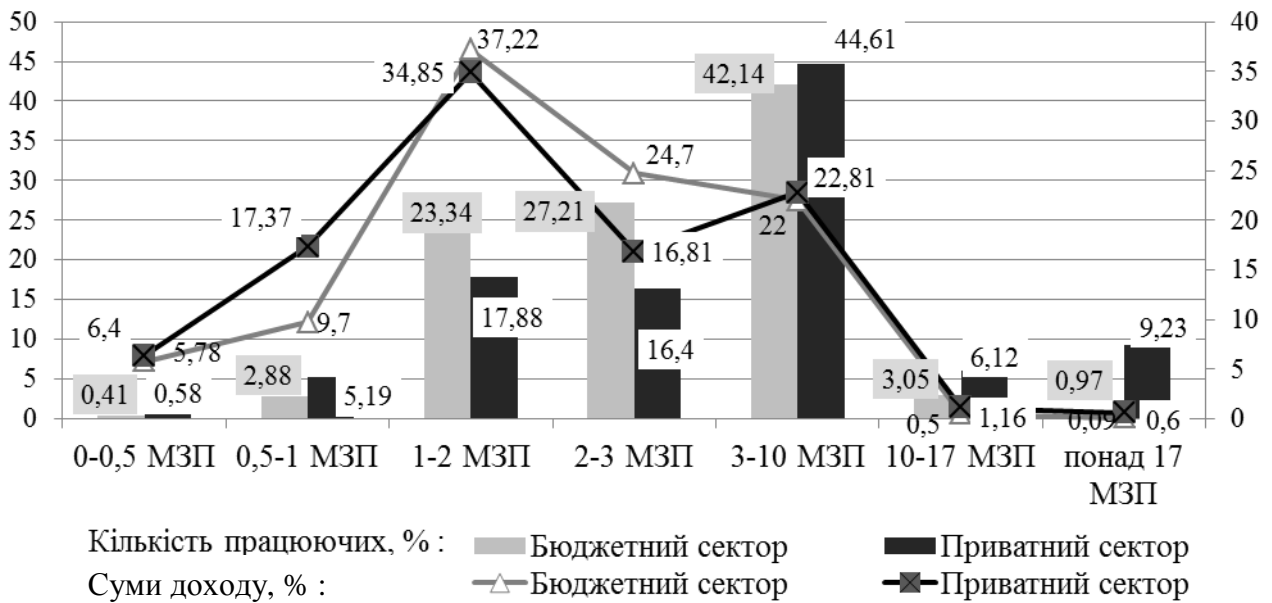

Рис. 3. Структура зарплатних доходів у 2013 році в Україні

При цьому доходи зазначеної категорії працівників складають більше 50% всіх зарплатних доходів.

Відповідно, якщо взяти до уваги всі запропоновані моделі реформування ПДФО, позитивний ефект від кожної з них складатиме [5]:

- для першої моделі додатково 3,5 млрд. грн. або 5,7%;
- для другої моделі додатково 2,5 млрд. грн. або 4,3%;
- для третьої моделі додатково 4,7 млрд. грн. або 8%;
- для четвертої моделі додатково 5,1 млрд. грн. або 8,5%;
- для п'ятої моделі додатково 8,9 млрд. грн. або 15,2%;
- для шостої моделі додатково 14,7 млрд. грн. або 25%;

З фіскальної точки зору найбільш привабливою є шоста модель реформування ПДФО. Однак, з точки зору забезпечення соціальної справедливості оподаткування – жодна. Понад 42% працівючих бюджетного сектору та більше 44% працівючих приватного сектору отримують зарплати від 3 до 10 МЗП. Натомість запропоновані моделі передбачають підвищення ставки лише після перевищення порогу у 10 МЗП або 17 МЗП. Відповідно, «соціальна прогресивність» є малоефективною. На наш погляд було б доцільніше розбити даний етап шкали оподаткування (3-10 МЗП) хоча б на два різні етапи (наприклад 3-6 МЗП (17%) та 6-10 МЗП (20%)) із застосуванням підвищеної ставки до другого етапу відповідно.

Висновки. Досвід розвинених країн засвідчує, що прибуткове оподаткування – дієвий інструмент перерозподілу в умовах зрілої демократії із чітко визначеними умовами суспільного договору, із високим рівнем життя й доходів населення, тому вдосконалення оподаткування доходів громадян в Україні повинно відбуватися в напрямку забезпечення принципу соціальної справедливості.

На нашу думку, для забезпечення соціально-економічної справедливості оподаткування громадян в Україні доцільним є застосування наступних моментів зарубіжного досвіду: врахування сімейного стану, кількості працівючих у сім'ї тощо. Система оподаткування доходів громадян має бути прогресивною. Однак прогресія повинна бути розрахована таким чином, щоб урахувувати реальний, наявний у цей час діапазон доходів громадян.

Західна філософія стверджує, що оскільки соціальні трансферти є механізмом вирівнювання доходів різних верств населення, то їх розмір має залежати від рівня

добробуту громадян. Тож для формування справедливої і зрозумілої системи державних фінансів у багатьох європейських країнах видатки на соціальні трансферти і соціальне страхування фінансуються лише з надходжень від податку на доходи фізичних осіб. А тому, і фіскальна складова даного податку має бути значно вищою, ніж наразі в Україні. Відповідно, необхідне реформування системи соціальних стандартів держави: перш за все, істотне підвищення рівня існуючих параметрів прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати, їх доведення до межі реальної суспільної адекватності.

Податкова реформа ПДФО, запропонована Кабінетом Міністрів України перш за все переслідує фіскальну мету. Водночас маємо зазначити, що без підвищення ефективності роботи фіскальної служби у справі виявлення незадекларованих доходів та зарплати у конвертах, навіть така реформа не призведе до очікуваного зростання надходжень податку на доходи фізичних осіб.

Водночас, маємо зазначити, що активна масово-роз'яснювальна робота органів ДФС щодо необхідності сплати податків, на хвилі зростаючого патріотизму в останній рік в Україні, може мати позитивні наслідки для легалізації трудових відносин і відповідно сплати ПДФО.

Анотація

У статті досліджено особливості оподаткування доходів громадян у розвинених країнах світу та можливості використання позитивного міжнародного досвіду в Україні. Проведено аналіз запропонованої Урядом концепції реформування податкової системи України в частині оподаткування доходів фізичних осіб.

Ключові слова: зарубіжний досвід, зарплата, концепція реформування податкової системи, ПДФО.

Аннотация

В статье проведено исследование особенности налогообложения доходов граждан в развитых странах мира и возможности использования положительного международного опыта в Украине. Проведен анализ предложенной Правительством концепция реформирования налоговой системы Украины в части налогообложения доходов физических лиц.

Ключевые слова: зарубежный опыт, зарплата, концепция реформирования налоговой системы, НДФЛ.

Annotation

In article research of feature of the taxation of the income of citizens in the developed countries of the world and possibility of use of positive international experience in Ukraine is conducted. The analysis offered by the Government the concept of reforming of tax system of Ukraine regarding the taxation of the income of natural persons is carried out.

Keywords: foreign experience, the salary, the concept of reforming the tax system, personal income tax.

Список використаних джерел:

1. Гембські П. Польська економіка у час кризи [Електронний ресурс] /П. Гембські/ Режим доступу: <http://www.dt.ua/2000/2250/68286>
2. Безпалько І.Р. Досвід оподаткування доходів фізичних осіб у зарубіжних країнах [Текст] / І.Р. Безпалько // Регіональна економіка - 2009. - №2 - С.159.
3. Зарубіжний досвід оподаткування (досвід розвитку та модернізації податкових служб країн світу) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>

4. Іванов Ю.Б. Оподаткування виплат з оплати праці [Текст]: Навчальний посібник / [Ю.Б. Іванов, Г.М. Дорожкіна, Є.І. Коновалов] – Харків «ІНЖЕК», 2007. – 275 с.

5. Концепція Реформування Податкової системи України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. - Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/158489.html>

6. Костіна Н.М., Лубінець О.В. Основні тенденції оподаткування доходів фізичних осіб в Україні / [Електронний ресурс] /Н.М. Костіна, О.В. Лубінець / - Режим доступу: www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics67965.doc.html

7. Taxation Trends in the EU. Data for the EU member states and Norway. http://ec.europa.eu/taxation_and_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index.html

УДК: 631.162:631.11

Макогон В.В.

РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Тваринництво є провідною галуззю сільського господарства, у якій виробляється біля 30% його валового продукту. Нажаль криза у аграрній галузі обумовила суттєве скорочення поголів'я і обсягів виробництва тваринницької продукції. Так порівняння поголів'я ВРХ, свиней і птиці у агроформуваннях Харківщини на початок 1990 і 2013 рр. засвідчило, що на звітну дату воно було меншим відповідно у 12,4, 9 і 2,2 раза, а обсяги виробництва м'яса і молока у них у 2012 р. становили лише 18,9% та 15,2% від рівня 1990 р. Зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції було викликано хронічною збитковістю галузі, яка також негативно позначилася на їх фінансовій стійкості агроформувань з тваринницькою спеціалізацією, що визначає необхідність пошуку шляхів зростання їх прибутковості і фінансової стійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань оцінки фінансової стійкості підприємств присвячено наукові праці М.Д. Білика, М.С. Заюкової, Г.Г. Кірейцева, М.О. Кизим, М.Я. Коробова, М.І. Кульчицького, В.О. Мец, Є.В. Мниха, Г.В. Савицької, В.К. Савчука, Р.С. Сайфуліна, А.В. Чупіса, В.В. Чепурко, О.М. Тридід, А.Д. Шеремета та інших учених. Однак, на сьогодні практично відсутні ефективні методики оцінки та прогнозування фінансової стійкості агроформувань тваринницької спеціалізації, а також не достатньо розроблені алгоритми використання їх результатів для прийняття управлінських рішень.

Головною метою статті є висвітлення результатів дослідження впливу тваринницької спеціалізації сільськогосподарських підприємств на їх фінансову стійкість.

Викладення основного матеріалу дослідження. Необхідність управління галузевою структурою сільськогосподарського підприємства обумовлюється практичними міркуваннями забезпечення їх максимальної прибутковості при найменшому рівні ризику зниження останньої у плановому періоді. При цьому у якості орієнтиру менеджмент господарств найчастіше використовує фактичний рівень прибутковості (рентабельності) виробництва у попередньому періоді, а також показники їх мінливості у часі, про що свідчить значення коефіцієнту кореляції між показниками рентабельності виробництва у